

ВЈЕЖБА νβ'. Αναλίζирај и преведи: α' Εἰς ἀνὴρ οὐδεὶς ἀνὴρ. β' Εἰς πλείστην ἀτυχίαν ῥαδίως ἐξ ἑνὸς ἀμαρτήματος ἐμπίπτομεν. γ' Τοῦ Κροίσου τὰ χρήματ' αὐτῶν ἦν, ὅσα οὐδενὸς τῶν πότε ἀνθρώπων. δ' Πρωταγόρας λέγει μὴδὲν εἶναι μῆτε τέχνην ἄνευ μελέτης, μῆτε μελέτην ἄνευ τέχνης. ε' Τίς ὥρ' αἴ ἐστιν; Τρεῖς ὥρ' αἴ εἰσὶν. Ἔστι μὶ' αἴ ὥρ' αἴ καὶ ἡμίσει' αἴ. ζ' Ἐφεσος ἀπέχει Σάρδεων τριῶν ἡμερῶν ὁδόν. ζ'. Τέτταρες εἰσὶν αἴ τῶν ἐτῶν ὥρ' αἴ: τὸ ἔαρ, τὸ θέρος, τὸ φθινόπωρον, ὁ χειμῶν.

Г р а д и в о : главни бројеви од 1 до 4 (GG), §223–224).

П о ј а в е : *акузатив са инфинитивом* (*accusativus cum infinitivo*), у λέγει μὴδὲν εἶναι μῆτε τέχνην ἄνευ μελέτης, μῆτε μελέτην ἄνευ τέχνης, који се на латински преводи такође акузативом са инфинитивом (*dicit nullam esse sine exercitatione artem nullamque sine arte exercitationem*) а на српски изричном реченицом (*казује да нема умијећа без вјежбе ни вјежбе без умијећа*); *ортотонација енклитике*, у ὥρ' αἴ ἐστιν и ἔστι μί' αἴ; *енклиза*, у ὥρ' αἴ εἰσὶν и τέτταρες εἰσὶν; *рекиμја* грч. гл. ἀπέχω (+gen) која се разликује од рекције лат. гл. *absum* (a +abl) и срп. изр. *биту удаљен* (od +gen); *акузатив простора* (*accusativus spatii*), у τριῶν ἡμερῶν ὁδόν, који се на латински такође преводи акузативом (*trium dierum iter*) а на српски генитивом (*три дана хода*).

А н а л и з а : Именице: **ἀμαρτήματος** – gen nsg, ἀμάρτημ' *error, погрешка*; **ἀνὴρ** – nom msg, ἀνὴρ *vir, муж, човјек*; **ἀνθρώπων** – gen mpl, ἀνθρώπος *homo, човјек*, pl *људи*; **ἀτυχίαν** – acc fsg, ἀτυχία *infortunium, calamitas, несрећа, невоља*; **ἔαρ** – nom nsg, ἔαρ *ver, прољеће*; **ἐτῶν** – gen npl, ἔτος *annus, година*; **Ἐφεσος** – nom fsg, Ἐφεσος *Ephesus, Ефес*; **ἡμερῶν** – gen gpl, ἡμέρ' *dies, дан*; **θέρος** – nom nsg, θέρος *aestas, љето*; **Κροίσου** – gen msg, Κροίσος *Croesus, Крез*; **μελέτην** – acc fsg, μελέτη *exercitatio, вјежба, вјежбање*; **μελέτης** – gen fsg, μελέτη *exercitatio, вјежба, вјежбање*; **ὁδόν** – acc fsg, ὁδός *iter, пут*; **Πρωταγόρας** – nom msg, Πρωταγόρας *Protagoras, Протагора*; **Σάρδεων** – gen fpl, Σάρδεις *Sardis, Сардис*; **τέχνην** – acc fsg, τέχνη *ars, умијеће*; **τέχνης** – gen fsg, τέχνη *ars, умијеће*; **φθινόπωρον** – nom nsg, φθινόπωρον *autumnus, јесен*; **χειμῶν** – gen msg, χειμῶν *hiems, зима*; **χρήματ' αὐτῶν** – nom npl, χρήματ' *opes, богатство*; **ὥρ' αἴ** – nom fsg, ὥρ' *tempus, hora, доба, сат*; **ὥρ' αἴ** – nom fpl, ὥρ' *tempus, hora*. Прицијиви: **ἡμίσει' αἴ** – nom fsg, ἡμίσι' *dimidius, половичан*; **πλείστην** – acc msg grad sup, πλὴς *multus, мног*. Замјенице: **μὴδὲν** – acc nsg, **μὴδεις** *neto, nihil, нико, ништа*; **ὅσα** – nom npl, ὅσος *quantus, колики*; **οὐδεὶς** – nom msg, οὐδεὶς *nullus, ниједан*; **οὐδενός** – gen msg, οὐδεὶς *nullus, ниједан*; **τίς** – nom fsg, τίς *qui, који*; **τοσαῦτ' αἴ** – nom npl, τοσαῦτος *tantus, толик*. Бројеви: **εἰς** – nom msg num card, εἰς *unus, један*; **ἑνός** – gen msg num card, εἰς *unus, један*; **μί' αἴ** – nom fsg num card, εἰς *unus, један*; **τέτταρες** – nom fpl, τέτταρες *quattuor, четири*; **τρεῖς** – nom fpl, τρεῖς *tres, три*; **τριῶν** – gen fpl, τρεῖς *tres, три*. Члан: **αἴ** – nom fpl, ἡ; **ὁ** – nom msg, ὁ; **τ' αἴ** – nom npl, τὸ; **τὸ** – nom nsg, τὸ; **τοῦ** – gen msg, ὁ; **τῶν** – gen mpl, ὁ; **τῶν** – gen npl, τὸ. Глаголи: **ἀπέχει** – 3sg ind praes act, ἀπέχω *absum, биту удаљен*; **εἶναι** – inf praes act, εἶμι *sum, биту*; **εἰσὶ(ν)** – 3pl ind praes act, εἶμι *sum, биту*; **ἐμπίπτομεν** – 3pl ind ipf act, ἐπιπίτω *incido, упадам*; **ἐστί(ν)** – 3sg ind praes act, εἶμι *sum, биту*; **ἦν** – 3sg ind ipf act, εἶμι *sum, биту*; **λέγει** – 3sg ind praes act, λέγω *govorim, казива*. Прилози: **πότε** – *quando, када*; **ῥαδίως** – *facile, лако*. Предлози: **ἀνευ** – + gen, *sine, без*; **εἰς** – + acc, *in, у*; **ἐξ** – + gen, *e, из*. Везници: **καὶ** – *et, -que, и*; **μῆτε** – *neque, нити*.

Т r a n s l a t i o : **i.** Vir unus, vir nullus. **ii.** Facile uno ex errore in plurimam calamitatem incidimus. **iii.** Croesi opes tantae erant quantae hominum neminis unquam (sc. erant). **iv.** Protagoras dicit nullam esse sine exercitatione artem neque ullam sine arte exercitationem. **v.** Quota hora (= парафраза) est? – Tertia hora (= парафраза) est. – Prima & dimidia (= парафраза) hora est. **vi.** Ephesus trium dierum iter a Sardibus abest. **vii.** Quattuor sunt anni tempora: ver, aestas, autumnus, hiems.

П р е в о д : **1.** Један човјек, ниједан човјек. **2.** Лако из једне погрешке упадамо у премногу невољу (премноге невоље). **3.** Богатство Креза (Крезово богатство) било је толико колико нико (други) од људи није (sc. имао) (ниједан други човјек није имао). **4.** Протагора казује да ни умијеће без вјежбе није ништа нити вјежба без умијећа (да нема умијећа без вјежбе нити вјежбе без умијећа). **5.** Колико је сати (= парафраза)? – Три су сата. – Један и по сат је. **6.** Ефес је удаљен од Сардиса три дана пута (хода). **7.** Четири су доба година (годишња доба): прољеће, љето, јесен, зима.

ВЈЕЖБА νγ'. Αναλίζирај и преведи: α' Ἡ δραχμὴ ἦν ἐξ ὀβολῶν, ἡ δὲ μνᾶ ἑκατὸν δραχμῶν, τὸ δὲ τάλαντον ἐξήκοντ' αἴ μνῶν. β' Ὁ τῶν Ἀθηναίων ἐνιαυτὸς ἦν δώδεκά μηνῶν ἢ τριακοσίων πεντήκοντ' αἴ τετάρων ἡμερῶν· ἦν οὖν ὁ μὴν εἴκοσιν ἐννεᾶ ἢ τριάκοντ' αἴ ἡμερῶν. γ' Ἡ Εὐβοιᾶ μῆκος ἔχει σταδίων χιλίων. δ' Αἱ πυραμίδες

ἀπέχουσι τῆς Μέμφιδος στάδια ἑκατὸν καὶ εἴκοσι, τοῦ δὲ Νείλου πέντε καὶ τετταράκοντα. εἴ Ὀλυμπιάς ἦν χρόνος τεττάρων ἐτῶν ἢ πεντήκοντα μηνῶν Ἑλληνικῶν. ζ᾽ Δύο ἦσαν οἱ Διόσκουροι, τρεῖς δὲ αἱ Χάριτες, τρεῖς καὶ αἱ Μοῖραι, ἑννέα δὲ αἱ Μοῦσαι, δώδεκα δὲ οἱ μεγάλοι θεοί.

Г р а д и в о : главни бројеви од 5 до 1000 (GGJ, §223–224).

П о ј а в е : *γενитив* *μῆνε* (*genitīvus pretiī*), у ξξ ὀβολῶν, ἑκατὸν δραχμῶν, ἐξήκοντα μῶν, који се на латински преводи аблативом (*sex obolis, centum drachmis, sexaginta minis*) а на српски генитивом (*шест обола, сто драхми, а шездесет мина*); *рекиμја* грч. гл. ἀπέχω (+gen) која се разликује од рекције лат. гл. *absum* (a +abl) и срп. изр. *бити удаљен* (od +gen); *акузатив* *простора* (*accusatīvus spatii*), у στάδια ἑκατὸν καὶ εἴκοσι и (sc. στάδια) πέντε καὶ τετταράκοντα, који се на латински такође преводи акузативом (*tadia centum & viginti, (sc. stadia) quinque & quadraginta*) а на српски генитивом (*сто двадесет стадија, четрдесет пет (sc. стадија)*);

А н а л и з а : Именице: **Ἀθηναίων** – gen mpl, Ἀθηναῖος *Atheniensis, Атињанин*; **Διόσκουροι** – nom mpl, Διόσκουροι *Dioscūri, Диоскури*; **δραχμή** – nom fsg, δραχμή *drachma, драхма*; **δραχμῶν** – gen fpl, δραχμή *drachma, драхма*; **ἐνιαυτός** – gen msg, ἐνιαυτός *annus, година*; **ἐτῶν** – gen npl, ἔτος *annus, година*; **Εὐβοιά** – nom fsg, Εὐβοία *Euboea, Еубеја*; **ἡμερῶν** – gen fpl, ἡμέρα *dies, дан*; **θεοί** – nom mpl, θεός *deus, бог*; **Μέμφιδος** – gen fsg, Μέμφις *Memphis, Мемфис*; **μήκος** – acc msg, μήκος *longitudo, дужина*; **μῆν** – nom msg, μῆν *mensis, мјесец*; **μηνῶν** – gen mpl, μῆν *mensis, мјесец*; **μνά** – nom fsg, μνά *mina, мина*; **μῶν** – gen fpl, μνά *mina, мина*; **Μοῖραι** – nom fpl, Μοῖρα *Parca, Суђаја*; **Μοῦσαι** – nom fpl, Μοῦσα *Musa, Муза*; **Νείλου** – gen msg, Νείλος *Nilus, Нил*; **ὀβολῶν** – gen mpl, ὀβολός *obolus, обол*; **Ὀλυμπιάς** – nom fsg, Ὀλυμπιάς *Olympias, олимпијада*; **πυραμίδες** – nom fpl, πυραμῖς *pyramis, пирамиде*; **στάδια** – acc npl, στάδιον *stadium, стадиј*; **стаδίων** – gen npl, στάδιον *stadium, стадиј*; **τάλαντον** – nom msg, τάλαντον *talentum, таленат*; **Χάριτες** – nom fpl, Χάρις *Gratia, Харита*; **χρόνος** – nom msg, χρόνος *tempus, вријеме*. Придјиви: **Ἑλληνικῶν** – gen mpl, Ἑλληνικός *Graecus, грчки*; **μεγάλοι** – nom mpl, μέγας *magnus, велик*. Бројеви: **δύο** – nom du, δύο *duo, два*; **δώδεκά** – num card, δώδεκά *duodēcim, дванаест*; **εἴκοσιν** – num card, εἴκοσιν *viginti, двадесет*; **ἑκατὸν** – num card, ἑκατὸν *centum, сто*; **ἑννέα** – num card, ἑννέα *novem, девет*; **ἕξ** – num card, ἕξ *sex, шест*; **ἐξήκοντα** – num card, ἐξήκοντα *sexaginta, шездесет*; **πέντε** – num card, πέντε *quinque*; **πεντήκοντα** – num card, πενήκοντα *quingaginta, педесет*; **τετταράκοντα** – num card, τετταράκοντα *quadraginta, четрдесет*; **τεττάρων** – gen npl num card, τέτταρες *quattuor, четири*; **τρεῖς** – nom fpl num card, τρεῖς *tres, три*; **τριάκοντα** – num card, τριάκοντα *triginta, тридесет*; **τριακοσίων** – gen fpl num card, τριακοσίοι *trecenti, триста*; **χιλίων** – gen npl num card, χίλιοι *mille, хиљада*. Члан: **αἱ** – nom fpl, **ἡ** – nom fsg, **ἡ** – nom msg, **ὁ** – nom mpl, **οἱ** – nom mpl, **ὁ**; **τῆς** – gen fsg, **ἡ**; **τό** – nom msg, **τοῦ** – gen msg, **ὁ**; **τῶν** – gen mp, **ὁ**. Глаголи: **ἀπέχουσι(ν)** – 3pl ind praes act, ἀπέχω *absum, бити удаљен*; **ἔχει** – 3sg ind praes act, ἔχω *habeo, имати*; **ἦν** – 3sg ind ipf act, εἶμι *sum, бити*; **ἦσαν** – 3pl ind ipf act, εἶμι *sum, бити*. Везници: **ἢ** – *aut, vel, или*; **καὶ** – *et, -que, и*; **οὖν** – *igitur, стога*. Речце: **δέ** – *autem, а*.

Т r a n s l a t i o : **i.** *Drachma erat (constabat) sex obolis, mina centum drachmis, talentum autem sexaginta minis. ii.* *Atheniensium annus erat (sc. tempus, spatium) duodēcim mensium aut trecentōrum quinquaginta quattuor diērum; igitur mensis erat (sc. tempus, spatium) undetriginta vel triginta diērum. iii.* *Euboea longitudinem habet milium stadiorum (in longitudinem stadia mille patet). iv.* *Pyramides a Memphide stadia centum & viginti absunt, a Nilo autem (sc. stadia) quinque & quadraginta. v.* *Olympias tempus quattuor annōrum vel quinquaginta mensium Graecōrum erat. vi.* *Duo erant Dioscūri, tres Gratiae; tres quoque Parcae, novem Musae, duodēcim vero dei (dii, di) magni.*

П р е в о д : **1.** Драхма је била (стајала) шест обола, мина сто драхми, а таленат шездесет мина. **2.** Година Атињана (атињанска година) била је (sc. вријеме) од дванаест мјесеци или триста педесет и четири дана; мјесеци је стога био (sc. вријеме) двадесет девет или тридесет дана. **3.** Еубеја има дужину хиљада стадија (протеже се хиљада стадија у дужину). **4.** Пирамиде су удаљене од Мемфиса сто двадесет стадија, а од Нила четрдесет пет (sc. стадија). **5.** Олимпијада је била вријеме од четири године или педесет грчких мјесеци. **6.** Диоскура било је два, Харита три, Суђаја такође три, Муза девет, а великих богова дванаест.

ВЈЕЖБА vδ'. **Α** Αναλίζирај и преведи: **α'** Πρώτος βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων ἦν Ῥωμύλος, δεῦτερος Πομπίλιος Νουμάς, τρίτος Τύλλος Ὠστίλιος, τέταρτος Ἄγκος Μάρκιος, πέμπτος Ταρκύνιος Πρίσκος, ἕκτος Σέρβιος Τύλλιος, ἕβδομος καὶ ἔσχατος Ταρκύνιος Ὑπερήφανος. **β'** Δεκάτῳ ἔτει τοῦ πολέμου οἱ Ἕλληνες λαμβάνουσι καὶ

ἀνακαίουσὶ τὴν Τροιάν. γ' Γίγνεται Πλάτων ὀγδοῆ καὶ ὀγδοηκοστῇ Ὀλυμπιάδι. δ' Ἦ Σόλωνος ἀκμὴ ἦν ἀμφὶ τὴν τετταρακοστὴν ἔκτην Ὀλυμπιάδα.

Г р а д и в о : редни бројеви (GGJ, §223–224).

П о ј а в е : **датив времена** (*dativus temporis*), у деκάτῳ ἔτει и ὀγδοῆ καὶ ὀγδοηκοστῇ Ὀλυμπιάδι, који се на латински преводи аблативом времена (*decimo anno, octava & octogesima Olympiade*) а на српски генитивом или помоћу прилошког израза (*decete године, (sc. за вријеме) осамдесет осме олимпијаде*).

А н а л и з а : **Именице**: **Ἄγκος** – nom msg, Ἄγκος *Ancus*, Анко; **ἀκμὴ** – nom fsg, ἀκμὴ *flos aetatis*, цвијет доба; **βασιλεὺς** – nom msg, βασιλεὺς *rex, краљ*; **Ἕλληνες** – nom mpl, Ἕλλην *Graecus*, Грк; **ἔτει** – dat msg, ἔτος *annus, година*; **Μάρκιος** – nom msg, Μάρκιος *Marcus*, Марције; **Νουμάς** – nom msg, Νουμάς *Numa*, Нума; **Ὀλυμπιάδα** – acc fsg, Ὀλυμπιάς *Olympias*, олимпијада; **Ὀλυμπιάδι** – dat fsg, Ὀλυμπιάς *Olympias*, олимпијада; **Πλάτων** – nom msg, Πλάτων *Plato*, Платон; **πολέμου** – gen msg, πόλεμος *bellum, рат*; **Πομπίλιος** – nom msg, Πομπίλιος *Pompilius*, Помпилије; **Πρίσκο** – nom msg, Πρίσκο *Priscus*, Приско; **Ῥωμαίων** – gen mpl, Ῥωμαῖος *Romanus*, Римљанин; **Ῥωμύλος** – nom msg, Ῥωμύλος *Romulus*, Ромул; **Σέρβιος** – nom msg, Σέρβιος *Servius*, Сервије; **Σόλωνος** – gen msg, Σόλων *Solon*, Солон; **Ταρκόνιος** – nom msg, Ταρκόνιος *Tarquinius*, Тарквиније; **Τροιάν** – acc fsg, Τροία *Troja*, Троја; **Τύλλος** – nom msg, Τύλλος *Tullus*, Туло; **Τύλλιος** – nom msg, Τύλλιος *Tullius*, Тулије; **ὑπερήφανος** – nom msg, ὑπερήφανος *Superbus*, Охоли; **Ἐστίλιος** – nom msg, Ἐστίλιος *Hostilius*, Хостилије. **Придјиви**: **ἔσχατος** – nom msg, ἔσχατος *ultimus*, посљедњи. **Бројеви**: **δεκάτῳ** – dat msg, δέκατος *decimus*, десети; **δεύτερος** – nom msg, δεύτερος *secundus*, други; **ἕβδομος** – nom msg, ἕβδομος *septimus*, седми; **ἕκτῳ** – acc fsg, ἕκτος *sextus*, шести; **ἕκτος** – nom msg, ἕκτος *sextus*, шести; **ὀγδοῆ** – dat fsg, ὀγδοὸς *octavus*, осми; **ὀγδοηκοστῇ** – dat fsg, ὀγδοηκοστός *octogesimus*, осамдесети; **πέμπτος** – nom msg, πέμπτος *quintus*, пети; **πρώτος** – nom msg, πρώτος *primus*, први; **τέταρτος** – nom msg, τέταρτος *quartus*, четврти; **τετταρακοστῆν** – acc fsg, τετταρακοστός *quadragésimus*, четрдесети; **τρίτος** – nom msg, τρίτος *tertius*, трећи. **Члан**: **ἦ** – nom fsg, ἦ; **οἱ** – nom mpl, οἱ; **τῆν** – acc fsg, ἦ; **τοῦ** – gen msg, οἱ; **τῶν** – gen mpl, οἱ. **Глаголи**: **ἀνακαίουσ(ν)** – 3pl ind praes act, ἀνακαίω *incendo*, палим; **γίγνεται** – 3sg ind praes mp, γίγνομαι *fin*, nascor, бивати, рађати се; **ἦν** – 3sg ind ipf act, εἰμι *sum*, бити; **λαμβάνουσ(ν)** – 3pl ind praes act, λαμβάνω *sumo*, capio, узимати, освајати. **Препози**: **ἀμφὶ** – circa, око. **Везници**: **καὶ** – et, -que, и.

Т r a n s l a t i o : **i.** Primus rex Romanorum erat Romulus, secundus Numa Pompilius, tertius Tullus Hostilius, quartus Ancus Marcius, quintus Tarquinius Priscus, sextus Servius Tullius, septimus & ultimus Tarquinius Superbus. **ii.** Decimo belli anno Graeci Trojam capiunt & incedunt. **iii.** Plato nascitur octava & octogesima Olympiade. **iv.** Solonis flos aetatis erat circa quadragésimam sextam Olympiadem. (Solo(n) floruit circa quadragésimam sextam Olympiadem.)

П р е в о д : **1.** Први краљ Римљана (римски краљ) био је Ромул, други Нума Помпилије, трећи Туло Хостилије, четврти Анко Марције, пети Тарквиније Приско, шести Сервије Тулије, седми и посљедњи Тарквиније Охоли. **2.** Десете године рата Грци освајају Троју и пале (sc. је). **3.** Платон се рађа (родио) (sc. за вријеме) осамдесет осме олимпијаде. **4.** Цвијет Солоновог доба био је око четрдесет шесте олимпијаде. (Солон је цвијетао око четрдесет шесте олимпијаде.)

ВЈЕЖБА ве'. Анализирај и преведи: **α'** Ὁ ψευδὴς ἄνθρωπος οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ πολλάκις ψεύδεται. **β'** Δις καὶ τρις τὸ καλόν, τὸ δὲ κακὸν μηδὲ ἅπαξ. **γ'** Τὰ δις τέτταρά ἐστὶ ὀκτώ· πόσα ἐστὶ τὰ τρις πέντε, πόσα δὲ τὰ πεντάκις ἑπτά; **δ'** Τίκτουσιν αἱ περισσότεραι τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ δεκάκις, τινὲς δὲ καὶ ἑνδεκάκις. **ε'** Τῷ ἕβδῳμῳ καὶ δεκάτῳ ἔτει τοῦ βίου οἱ νέοι Ῥωμαῖοι ἀποβάλλουσιν τὴν περιπόρφυρον ἐσθῆτά.

Г р а д и в о : припошки бројеви (GGJ, §223–224).

П о ј а в е : **негација** **οὐχ**, која овако гласи испред аспирате, у **οὐχ ἅπαξ**; **конгруенција** nom mpl ca 3sg (τὰ ζῳᾶ τρέχει), у **τὰ δις τέτταρά ἐστὶν** и **πόσα ἐστὶν**; **енклита**, у **τέτταρά ἐστὶν**; **ортотонација** **енклитике**, у **πόσα ἐστὶν** и **τινὲς δὲ**; **генитив времена** (*genitivus temporis*), у **τοῦ ἐνιαυτοῦ**, који се на латински преводи аблативом (*anno*) а на српски генитивом или помоћу прилошког израза (*током године*); **датив времена** (*dativus temporis*), у **τῷ ἕβδῳμῳ** καὶ **δεκάτῳ ἔτει**, који се на латински преводи аблативом времена или помоћу прилошког израза (*in septimo decimo anno*) а на српски генитивом или помоћу прилошког израза (*у седамнаестој години*).

Α ν α λ ι ζ α : Ιμενιце: ἄνθρωπος – nom msg, ἄνθρωπος *homo, vir, човјек*; βίου – gen msg, βίος *vita, живот*; ἐνιαυτοῦ – gen msg, ἐνιαυτός *annus, година*; ἐσθήτᾱ – acc fsg, ἐσθήτης *vestis, toga, одијело, тога*; ἔτει – dat nsg, ἔτος *annus, година*; νεοῖ – nom mpl, νέος *juvĕnis, младићу*; περιστερᾱι – nom fpl, περισσότερᾱ *columba, голуб*; Прицјевн: κακόν – nom nsg, κακός *mālus, зао, лош*; καλόν – nom nsg, καλός *bonus, добар*; περιπόρφυρον – acc fsg, περιπόρφυρος *praetext(at)us, пурпуран, гримизан*; Ῥωμαῖοι – nom mpl, Ῥωμαῖος *Romānus, римски*; ψευδῆς – nom msg, ψευδής *mendax, лажљив*. Замјенице: πόσᾱ – nom npl, πόσος *quotus, колики*; τινές – nom mpl, τὶς *quidam, неки*. Бројевн: ἅπᾱς – adv num, ἅπᾱς *semel, једном, један пут*; δεκάκις – adv num, δεκάκις *decies, decem пута*; δεκάτῳ – dat nsg num ord, δέκατος *decĭmus, decemi*; δις – adv num, δις *bis, два пута*; ἑβδόμῳ – dat nsg num ord, ἑβδομος *septĭmus, седми*; ἐνδεκάκις – adv num, ἐνδεκάκις *undecies, једанаест пута*; ἑπτᾱ – num card, ἑπτᾱ *septem, седам*; ὀκτώ – num card, ὀκτώ *octo, осам*; πεντάκις – num ord, πεντάκις *quinq̄uies, пет пута*; πέντε – num card, πέντε *quinq̄ue, пет*; τέτταρᾱ – nom npl, τέτταρες *quattuor, четури*; τρις – adv num, τρις *ter, три пута*. Члан: αἰ – nom fpl, ἦ; ὅ – nom msg, ὅ; οἰ – nom mpl, ὅ; τά – nom npl, τό; τῆν – acc fsg, ἦ; τό – nom nsg, τό; τοῦ – gen msg, ὅ; τῷ – nom nsg, τό. Глаголи: ἀποβάλλουσί(ν) – 3pl ind praes act, ἀποβάλλω *abjicio, одбацувати*; ἔστι(ν) – 3sg ind praes act, εἰμί *sum, бити*; τίκτουσίν – 3pl ind praes act, τίκτω *pario, рађати*; ψεύδεταιῖ – 3sg ind praes mp, ψεῦδομαι *mentior, лагати*. Прилози: πολλάκις – *saepe, често*. Везници: ἄλλᾱ – *sed, него*; καὶ – *et, -que, и*; μῆδέ – *neque, ни*. Речце: δέ – *autem, vero, а, пак*; οὐ – *non, не*.

T r a n s l a t i o : **i.** *Mendax homo non semel sed saepe mentitur.* **ii.** *Bonum bis terque, mālum ne semel quidem!* **iii.** *Bis quaterna sunt octo; quota sunt ter quina, quota autem quinq̄uies septēna?* **iv.** *Columbae anno decies pariunt, quaedam vero et undecies.* **v.** *In septĭmo decĭmo vitae anno juvĕnes Romāni togam praetextam abjiciunt.* (*Juvĕnes Romāni septĭmum decĭmum annum agentes togam praetextam abjiciunt.*)

Π ρ ε в о д : **1.** Лажљив човјек (лажов) не лаже једном него често. **2.** Добро два и три пута, зло ни једном! **3.** Два пута петури је осам; колико је три пута пет, колико пак пет пута седам? **4.** Голубови током године рађају и десет пута, неки и једанаест пута. **5.** У седамнаестој години живота римски младићу одбацују гримизну тогу.

ВЈЕЖБА XII. Μετάφραζε: **i.** *Discipūlus legit: V, X, L, C, D, M, XXVIII, LXIX, MCM.* **ii.** *Lucrum unĭtus saepe est damnum alterĭtus.* **iii.** *Quota hora est? Octāva.* **iv.** *In singūlis legionĭbus denae cohortes erant.* **v.** *Annus trecentos sexaginta quinque aut trecentos sexaginta sex dies habet.* **vi.** *Saecūlum est spatium centum annōrum.* **vii.** *In exercĭtu Alexandri Magni duodĕcim milia Macedōnum erant.*

Α ν α λ ι ζ α : Ιμενιце: Alexander – Ἀλέξανδρος; annus – ἐνιαυτός; cohors – λόχος; damnum – βλάβη; dies – ἡμέρᾱ; discipūlus – μαθητής; exercitus – στρατιᾱ; hora – ὥρᾱ; legio – φάλαγξ; lucrum – κέρδος; Macedones – Μακεδόνες; saecūlum – αἰών; spatium – χρόνος. Прицјевн: magnus – μέγας; quotus – πόσος (τις). Замјенице: alter – ἄλλος. Бројевн: centum – ἑκατόν; deni – δέκᾱ; duodĕcim – δώδεκᾱ; mille – χίλιοι; octāvus – ὄγδοος; quinque – πέντε; sex – ἕξ; sexaginta – ἐξήκοντᾱ; singūli – ἕκαστος; trecenti – τριακοσῖοι; unĭtus – εἷς. Глаголи: habeo – ἔχω; lego – ἀναγιγνώσκω; sum – εἰμί. Прилози: saepe – πολλάκις. Предлози: in – ἐν. Везници: aut – ἢ

Μ ε τ ᾱ φ ρ α σ ῖ ς : **α** Ὁ μαθητής ἀναγιγνώσκει· **ε**, **ι**, **ν**, **ρ**, **φ**, **α**, **κη**, **ξθ**, **αλ**. **β** Τὸ κέρδος τοῦ ἐνὸς πολλάκις ἐστὶ βλάβη τοῦ ἄλλου. (**Π ο j а в е** : *ορτομοναџија енклитике*, у πολλάκις ἐστίν.) **γ** Τὶς ὥρᾱ ἐστίν (= παραφραза); Εἰσὶν ὀκτώ ὥρᾱι (= παραφραза). (**Π ο j а в е** : *ορτομοναџија енклитике*, у ὥρᾱ ἐστίν и εἰσὶν.) **δ** Ἐν τῇ ἐκάστῃ φάλαγγι (= παραφραза) ἦσαν δέκᾱ λόχοι. **ε** Ὁ ἐνιαυτός ἔχει τριακοσίας ἐξήκοντᾱ πέντε ἢ τριακοσίας ἐξήκοντᾱ ἕξ ἡμέρᾱς. **ς** Ὁ αἰών ἐστὶ (sc. χρόνος) ἑκατόν ἐνιαυτῶν. (**Π ο j а в е** : *енклизα*, у αἰών ἐστίν.) **ζ** Ἐν τῇ στρατιᾱ τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου μύριοι καὶ δισχιλιοὶ (= παραφραза) Μακεδόνες ἦσαν.

ВЈЕЖБА XIII. Μετάφραζε: **i.** *Apud Romānos primo mensis diēi nomen erat Kalendae.* **ii.** *Cohors decĭma pars legiōnis Romānae erat.* **iii.** *Quota sunt bis quina? Decem.* **iv.** *Ter terna sunt novem, quater quaterna sunt sedĕcim.*

Α ν α λ ι ζ α : Ιμενιце: dies – ἡμέρᾱ; cohors – λόχος; Kalendae – Καλάνδαῖ; legio – φάλαγξ; mensis – μείς; nomen – ὄνομα; Romānus – Ῥωμαῖος; pars – μέρος. Прицјевн: quotus – πόσος; Romānus – Ῥωμαῖός. Бројевн: bis – δις; decem – δέκᾱ; decĭmus – δέκατος; novem – ἐννέα; quater – τετράκις; quaterni – τέτταρες;

quini – πέντε; *primus* – πρώτος; *sedēcim* – ἑκκαίδεκά; *ter* – τρις; *terni* – τρεῖς. Глаголи: *sum* – εἰμί. Предлози: *apud* – παρὰ.

Μ ε τ ἄ φ ρ α σ ῖ ς : **α'** Παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις τὸ ὄνομα τῆς πρώτης (= παραφραза) ἡμέρας τοῦ μηνός ἦν Καλάνδαϊ. **β'** Ὁ λόχος ἦν δέκατον μέρος τῆς Ῥωμαϊκῆς φάλαγγος. **γ'** Πόσα ἐστὶ τὰ δις πέντε; Δέκα. (Π ο j а в е : *енклиза*, у πόσα ἐστίν; *конгруенција* ном npl ca 3sg глагола (τὰ ζῶα τρέχει), у πόσα ἐστίν.) **δ'** Τὰ τρις τρία ἐστὶν ἐννέα, τὰ δὲ τέτρακις τέτταρα ἑκκαίδεκά. (Π ο j а в е : *ортотонација енклитике*, у τρία ἐστίν; *конгруенција* ном npl ca 3sg глагола (τὰ ζῶα τρέχει), у τὰ τρις τρία ἐστίν.)

ВЈЕЖБА 16. Μετάφραζε: **1.** *Више волим једног вјерног пријатеља него хиљаду ласкаваца.* **2.** *Мудрац Епикур казује: 'Ни из чега ништа (sc. не постаје).* **3.** *Кербер, чувар у Хаду, има једно тијело, а три главе.* **4.** *Колико је десет пута десет? Десет пута десет је сто.* **5.** *Дан је тридесети дио мјесеца, а мјесец дванаести дио године.* **6.** *Колико је сати? (Који је сат?) –Дванаест.* **7.** *Платеја је од Тебе удаљена седамдесет стадија.* **8.** *Дарије, четврти персијски краљ, краљеваше тридесет и шест година.*

А н а л и з а : Именице: *глава* – κεφαλή; *година* – ἐνιαυτός, ἔτος; *дан* – ἡμέρα; *Дарије* – Δαρείος; *дио* – μέρος; *Епикур* – Ἐπίκουρος; *Кербер* – Κέρβερος; *краљ* – βασιλεὺς; *ласкавац* – κόλαξ; *мјесец* – μῆν; *мудрац* – σοφός; *Персијанац* – Πέρσης; *Платеја* – Πλάταια; *пријатељ* – φίλος; *стадиј* – στάδιον; *Теба* – Θήβαϊ; *тијело* – σῶμα; *Хад* – Ἄϊδης; *чувар* – φύλαξ. Придјиви: *вјеран* – πιστός; *колик* – πόσος. Замјенице: *нико (ништа)* – οὐδεὶς, μηδεὶς. Бројеви: *дванаест* – δώδεκά; *дванаести* – δωδέκατος; *десет* – δέκα; *десет пута* – δεκάκις; *један* – εἷς; *седамдесет* – ἑβδομήκοντά; *сто* – ἑκατόν; *три* – τρεῖς; *тридесет* – τριάκοντά; *тридесети* – τριακοστός; *хиљаду* – χίλιοι; *четврти* – τέταρτος; *шест* – ἕξ. Глаголи: *бити* – εἰμί; *бити удаљен* – ἀπέχω; *вољети (више)* – μάλλον βούλομαι; *имати* – ἔχω; *казати* – λέγω; *краљевати* – βασιλεύω. Предлози: *из* – ἐκ; *од* – ἀπό; *у* – ἐν. Везници: *и* – καί; *него* – ἦ.

Μ ε τ ἄ φ ρ α σ ῖ ς : **α'** Μάλλον βούλομαι ἓνα φίλον πιστόν ἢ χίλιους κόλακας. **β'** Ἐπίκουρος ὁ σοφός λέγει: Ἐκ τοῦ μηδενός μηδέν. **γ'** Κέρβερος, ὁ ἐν Ἄϊδι φύλαξ, ἐν τῷ σῶμα, τρεῖς δὲ κεφαλὰς ἔχει. **δ'** Πόσα ἐστὶ τὰ δεκάκις δέκα; Τὰ δεκάκις δέκα ἐστὶ ἑκατόν. (Π ο j а в е : *конгруенција* ном npl ca 3sg (τὰ ζῶα τρέχει), у πόσα ἐστίν и τὰ δεκάκις δέκα ἐστίν; *ортотонација енклитике*, у πόσα ἐστίν и δέκα ἐστίν.) **ε'** Ἡ μὲν ἡμέρα ἐστὶ τριακοστόν μέρος τοῦ μηνός, ὁ δὲ μῆν δωδεκατόν μέρος τοῦ μηνός. (Π ο j а в е : *ортотонација енклитике*, у ἡμέρα ἐστίν.) **ς'** Τίς ὥρα ἐστίν; δώδεκα (sc. ὥραι εἰσίν). (Π ο j а в е : *ортотонација енклитике*, у ὥρα ἐστίν; *енклиза*, у ὥραι εἰσίν.) **ζ'** Αἱ Πλαταιαὶ ἀπέχουσι τῶν Θηβῶν στάδια ἑβδομήκοντά. (Π ο j а в е : *акузатив простора (accusativus spatii)*, у στάδια ἑβδομήκοντά.) **η'** Δαρείος, τέταρτος ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς, ἐβασίλευε ἔτη ἕξ καὶ τριάκοντά. (Π ο j а в е : *акузатив времена (accusativus temporis)*, у ἔτη ἕξ καὶ τριάκοντά.)

ВЈЕЖБА vζ'. Αναλιзирај и преведи: ΠΑΙΣ ΦΕΥΣΤΗΣ. Παῖς τίς ἐν τῷ λειμώνϊ ποιμνην νέμει. Παίζειν μὲν ἐθέλει, ἀλλ' οὐκ ἔχει ἑταίρους. Πῶς οὖν διατρίβει τὸν χρόνον; Κραυγάζει ἰσχυρῶς· Λύκος, λύκος. Προστρέχουσι μὲν οἱ γεωργοί, λύκον δὲ οὐχ εὐρίσκουσιν. Δίς καὶ τρις τῷ παιδι ἔθος ἦν παράγειν τοὺς γεωργούς. Τὸ δὲ τελευταῖον ἀληθῶς ἦκει λύκος. Πάλιν ὁ παῖς ἰσχυρῶς κραυγάζει· Λύκος, λύκος, οἱ δὲ γεωργοὶ οὐ πιστεύουσι. Νομίζουσι γάρ, ὅτι ὁ παῖς πάλιν παράγει αὐτούς. Καὶ ὁ λύκος πολλὰ πρόβατᾶ εὐκόλως διαφθείρει.

Π ο j а в е : *енклиза*, у παῖς τίς; *негација οὐκ*, која овако гласи испред аспирате, у οὐκ ἔχει; *негација οὐχ*, која овако гласи испред аспирате, у οὐχ εὐρίσκουσιν; *присвојни датив (dativus possessivus)*, у τῷ παιδι ἔθος ἦν, који се на латински такође преводи дативом присвојним (*mos erat puero*) а на српски обично помоћу гл. *имати (имао обичај)*; *изрична реченица*, у ти ὁ παῖς пάλιν παράγει αὐτούς, која се на српски такође преводи изричном реченицом (*da ux djечак опет вара*) а на латински акузативом са инфинитивом (*puerum eos fallere*).

А н а л и з а : Именице: *γεωργοί* – ном mpl, γεωργός *rusticus*; *γεωργούς* – acc mpl, γεωργός *agricola, rusticus, земљорадник, ратар*; *ἔθος* – ном nsg, ἔθος *обичај, mos*; *ἑταίρους* – acc mpl, ἑταῖρος *amicus, друг*; *λειμώνϊ* – dat mg, λειμών *pratium, λιβάδα*; *λύκον* – acc msg, λύκος *lupus, вук*; *λύκος* – ном msg, λύκος *lupus*; *пαιδι* – dat

msg, παῖς *puer*; **παῖς** – nom msg, παῖς *puer*, дјечак; **ποιμνῆν** – acc fsg, ποιμνή *grex, стадо*; **πρόβατᾶ** – acc npl, πρόβατον *ovis, овца*; **χρόνον** – acc msg, χρόνος *tempus, вријеме*; **ψευστής** – nom msg, ψευστής *mendax, лажов*. **Придјеви**: **πολλά** – acc npl, πολὺς *multus, мног*; **τελευταῖον** – acc nsg, τελευταῖος *potrētus, последњи*. **Замјенице**: **αὐτοῦς** – acc mpl, αὐτός *ipse, idem, is*; **τις** – nom msg, τις *quidam, неки*. **Бројеви**: **δῖς** – adv num, δις *bis, два пута*; **τρίς** – adv num, τρίς *ter, три пута*. **Члан**: **ὁ** – nom msg, ὁ; **οἱ** – nom mpl, οἱ; **τό** – acc nsg, τό; **τόν** – acc msg, ὁ; **τούς** – acc mpl, ὁ; **τῷ** – dat msg, ὁ. **Глаголи**: **διατρίβει** – 3pl ind praes act, διατρίβω *contēro, проводити*; **διαφθείρει** – 3sg ind praes act, διαφθείρω *perdo, neco, убијати*; **ἐθέλει** – 3sg ind praes act, ἐθέλω *volo, жељети*; **εὕρισκουσί(ν)** – 3pl ind praes act, εὕρισκω *invenio, налазити*; **ἔχει** – 3sg ind praes act, ἔχω *habeo, имати*; **ἦκει** – 3sg ind praes act, ἦκω *adsum, долазити*; **ἦν** – 3sg ind ipf act, εἶμι *sum, бити*; **κραυγάζει** – 3sg ind praes act, κραυγάζω *clamo, викати*; **νέμει** – 3sg ind praes act, νέμω *pasco, пасти*; **νομίζουσί(ν)** – 3pl ind praes act, νομίζω *puto, мислити, сматрати*; **παίζει** – 3sg ind praes act, παίζω *ludo, jocor, играти se, шалити se*; **παράγει** – 3sg ind praes act, παράγω *tradāco, fallo*; **παράγειν** – inf praes act, παράγω *tradāco, fallo*; **πιστεύουσί(ν)** – 3pl ind praes act, πιστεύω *credo*; **προστρέχουσί(ν)** – 3pl ind praes act, προστρέχω *accuro, venio, долазити трком*. **Прилози**: **ἀληθῶς** – *vere, re vera, заиста*; **εὐκόλως** – *expedite, facile*; **ἰσχυρῶς** – *vehementer, јако*; **πάλιν** – *denuo, rursum, опет*; **πῶς** – *quomodo, како*. **Предлози**: **ἐν** – + dat, *in, у, на*. **Везници**: **ἀλλά** – *sed, али*; **γάρ** – *enim, наима*; **καί** – *et, -que, и*; **ὅτι** – acc + inf, *да*; **οὖν** – *ergo, дакле*. **Речце**: **δέ** – *at, а*; **μὲν ... δέ** – *o ... autem, o ... a*; **οὐ** – *non, не*.

T r a n s l a t i o : PUER MENDAX. Puer quidam gregem in prato pascit. Ludēre vult, sed amīcos non habet (amīcis caret). Quomōdo ergo tempus contērit? Vehementer clamat: Lupus, lupus! Rustīci autem accurrunt, sed lupum non inveniunt. (Rustīci autem accurrentes lupum non inveniunt.) Bis terque mos erat puero (solēbat puer) rustīcos fallēre. Postremo autem re vera adest lupus. Denuoque vehementer clamat puer: Lupus, lupus! Rustīci autem (sc. puero) non credunt. Putant enim puerum se fallēre (se a puero falli). Multasque oves lupus facile necat.

П р е в о д : ЛАЖЉИВИ ДЈЕЧАК. Неки дјечак пасе стадо на ливади. Жели се играти (да се игра), али нема другове. Како дакле проводи вријеме? Јако (гласно) виче: 'Вук, вук!' Земљорадници долазе трком, али вука не налазе. Дјечак је имао обичај варати (обичавао варати, обично варао) земљораднике (sc. по) два, три пута. Напошетку заиста долази вук. Дјечак опет снажно (гласно) виче: 'Вук, вук!' Земљорадници пак не вјерују (sc. дјечаку). Наима, мисле да их дјечак опет вара. А вук лако убија многе овце.